

Müzik öğretim yöntemlerinden, orff müzik öğretisine genel bir bakış

D. Beste ÇEVİK*

Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Eğitimi ABD

Özet

Eğitim insanları, toplumları yönlendirmede, yetiştirmede büyük rol oynamaktadır. Eğitim bir süreçtir. Eğitimin görevi, öğrencinin özelliklerine göre uygun öğretim stratejilerini geliştirebilmektir. Eğitim her alanda olduğu gibi, müzik alanında da gerçekleşmektedir. Birey müziksel davranışları müzik eğitimi ile kazanır. Eğitim teriminin tanımlanmasından yola çıkılarak Müzik Eğitimi, 'Bireylere kendi yaşantısı yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak belirli müziksel davranışları kazandırma veya bireylerin müziksel davranışlarını kendi yaşantıları yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak değiştirme, dönüştürme, geliştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Müzik eğitimi dersinin amacı, çocuklara veya bireylere müziği sevdirmek, onların yaratıcılarını geliştirmek, müziğe olan yeteneklerinin gelişimine olanak sağlamaktır. Özellikle küçük yaşta çocukların ilgilerini çekebilmek için müzikleri oyunlaştırarak vermek, çeşitli müzik aletlerini kullanmalarına olanak sağlamak gerekir. Duygu ve düşüncelerini ifade edecek müziksel becerilerinin gelişimi, pek çok sosyal davranış becerisi, belirli müzik beğenilerinin gelişimi, bilinçli bir müzik dinleyicisi olabilmeleri müzik ile kazandırılmaktadır. Müzik Eğitimi alanında çağdaş düzeye gelebilmek için, çeşitli müzik öğretim yöntemlerini tanımak gerekmektedir. Bu çalışmada, müzik öğretim yöntemleri kısaca tanıtılarak "Orff Müzik Öğretim Yöntemi" üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, müzik öğretim yöntemleri , orff müzik öğretisi

One of the music teaching methods general aspects of orff's method

Abstract

Education plays a significant role in instructing people and societies. Education is a process. A teacher's duty is to develop teaching strategies that are appropriate to students' learning styles. As in many areas, education materializes itself in music education as well. An individual gains musical behaviours via music education. Music education is defined as in Uçan's words as 'providing individuals with particular musical behaviours methodologically by way of individuals' own lives. In other words Uçan explains music education as a process in which the individuals recycle and improve musical behaviours through their lives methodologically and purposefully. The objective of music education course is to raise children's appreciation of music, to improve their creativity, and to facilitate their awareness of musical skills. Various opportunities to use musical instruments should be provided. Game elements in music education should be given priority in order to draw young learners' attention in particular. Improving children's musical skills helps them to express their feelings and opinions. Music fosters children's social skills and makes them conscious music listeners. In order to reach the contemporary level in Music Education field, we need to acknowledge various methods and approaches in music teaching. This study aims at presenting methods in music teaching briefly followed by elaborating on Orff music teaching method.

Keywords: Music education, music teaching methods, orff music teaching method.

* D. Beste ÇEVİK

Makalenin basım kararı 04.04.2007 tarihinde alınmıştır.

1. Giriş

Müzik Öğretimi, bireye kendi yaşantısı yoluyla müziksel davranışlar kazandırma sürecidir. Müzik öğretimi ile bireyin müziksel yaşamı daha etkili, verimli olur. Bunun sonucunda bireyin bilinçli, yapıcı, üretici özellikler kazanması beklenir. Bu davranışları kazanırken birey müziksel çevresi ile etkileşim içinde olur, müzikle eğlenir, müzikle oynar, müzikle dinlenir.

“Müzik öğretimi daha çok geleneksel yöntemlere göre biçimleniyorsa geleneksel müzik öğretimi, daha çok modern anlayış ve yaklaşımlara göre biçimleniyorsa modern müzik öğretimi” denir [1]. Bireyin özgüvenli, yaratıcı olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için müzikten bilgiye gidilmeli, yaparak yaşayarak öğrenilmeli, öğrencinin aktif katılımını sağlayacak müzik öğretim yöntemleri kullanılmalıdır.

Müzik öğretiminde aktif öğrenme yaklaşım ve yöntemleri ile bireyin yaratıcılığı, kendine güveni, beden dilini kullanabilmesi, doğaçlama dansa yer verilecek etkili öğrenme ortamları yaratılmalıdır.

2. Müzik eğitiminde kullanılan aktif öğrenme yaklaşımları

Müzik öğretiminde kullanılan aktif öğrenme yaklaşım ve yöntemleri Kodaly, Dalcroze, Suzuki, Orff, işbirlikli öğrenme yöntemleridir. Bu öğrenme metotlarının ortak ve farklı özellikleri bulunmakla beraber; önemli olan öğretmenin bu öğrenme metotlarından hangisini kendi sınıfına uygun olabileceğini seçebilmesidir. Bu metotlardan:

2.1 Kodaly öğrenme yöntemi

Kodaly yöntemini geliştiren Macar besteci Zoltan Kodaly (1882-1967)'dir. Müzik ile dansı birleştiren yöntem olup, derse katılımının aktif olarak gerçekleşmesini sağlar. Çocukların oyun oynamayı çok sevdiklerini, dansın da çocuk için bir tür oyun olduğundan bahseder. Çoğunlukla da şarkılar oyunlaştırılır. Bu yöntemde repertuar; geleneksel halk şarkılarından seçilmekle beraber, öğretim sırasına dikkatli bir şekilde uyulur. Çocuklar şarkı söyleyerek, el çırparak müzik kavramlarını öğrenirler. Bu yöntem daha çok 2-3 yaş grubu çocuklarda kullanılan yöntemdir. İnsan sesi ise önemli enstrümandır. Kodaly daha çok halk müziğinden yararlanmıştır.

2.2 Dalcroze öğrenme yöntemi

Dalcroze öğrenme yöntemini geliştiren İsviçreli besteci Emile-Jacques Dalcroze (1865-1950)'dir. Zihin ve beden arasındaki uyum doğaçlama ve beden hareketleri ile gösterilir. Bu yöntemde hareket esastır. Çocuklar duydukları müziği kendilerine göre ifade etme fırsatı elde etmiş olurlar. Dalcroze'da repertuar doğaçlama müzik üzerine kuruludur. Piyanoda doğaçlama yapılarak çalışmalar gerçekleştirilir. Zaten bu yöntemin en önemli özelliği; çocukların hareket edebilme yeteneklerini kendi kendilerine ortaya çıkarabilmelerini sağlamaktır. Çocuğun müziksel yaratıcılığı, ritim duygusu ritmik jimnastikle geliştirilir. Bu yöntem her yaştaki çocuğa uygun olan yöntem özelliğinde olup, müzikal ritmin kişinin bedeninde doğal ritimlerde olduğunu savunur.

2.3 Suzuki öğrenme yöntemi

Suzuki öğrenme yöntemini geliştiren Shinichi Suzuki (1898-1998)'dir. Bu yöntem çocuğun kulağını geliştirmeye yönelik olup, müziği çocuk daha doğuşundan itibaren dinleyerek büyür. Suzuki öğrenme yöntemi ile çocuk, kulaktan çalgıyı çalabilecek duruma getirilir. Önemli olan çalgı eğitimini küçük yaşlardaki çocuklara benimsetebilmektir. Bu öğretimde ise bire-bir öğretim yapılması önemli olup, bu yöntemle keman eğitimi öğretilir. 3 -4 yaşlarındaki çocuklara çalgı eğitimi verilmeye başlanılır. Bu yöntemde çalgı eğitiminden sonra nota eğitimi verilir. Nota eğitimine başlayabilmek çocuğun hem yeteneğine hem de yaşına bağlıdır.

Görülmektedir ki yukarıdaki yöntemler, çocuklara müziği en etkili bir şekilde öğretebilmeyi amaçlar. Öğretmen merkezli öğretme değil, öğrenci merkezli öğrenme yapılmaktadır. Bireyin, çocuğun yaratıcılığını geliştirmeye, üretkenliğini arttırmaya dönük çalışmalar yer almaktadır. Bu yöntemlerde amaç, çocuğun erken yaşta müzik eğitimine başlamasını sağlayabilmektir. İleride müzik yönü ile birikimli bireyler yetişmesi esastır. Açıklanan bu yöntemlerle beraber; çocuğun daha çok dans edebilmesini, yaratıcılık özelliklerini geliştirici doğaçlamaya dayalı hareketler yapmasını sağlayıcı bir diğer yöntem olan Orff yöntemi üzerinde ayrıntılarıyla durulacaktır.

2.4 Orff öğrenme yöntemi

Orff öğrenme yöntemini geliştiren Carl Orff (1895- 1982) adlı Alman bestecisi ve müzik eğitimcisidir. Münih akademisinde müzik eğitimi aldıktan sonra Almanya'nın bazı şehirlerinde orkestra şefi olarak görev aldı. 1924 yılında müzik ve dans pedagogu Dorothee Günther'le birlikte Günther Jimnastik, Dans ve Müzik okulunu kurdu [2]

Müzik eğitimine yeni boyutlar getiren Orff; ritime, hareket ve emprovizasyona içgüdüsel yaklaşım yöntemleri getirmiştir. Orff'a göre; müzik, dans, jimnastik birbiriyle iç içedir. Derslerinde dans eden öğrencilerine davulla eşlik etmiştir. Günther Jimnastik, Dans ve Müzik okulunun en önemli özelliği doğaçlamaya yer veriyor olması, başlangıçta ise vurmali çalgıların kullanılmasıdır [2].

Doğaçlama, yaratıcılık Orff öğretisinde önemli bir yer tutmaktadır. Ritimde, vücut hareketlerinden yararlanılmıştır. Her çeşit davula önem verilmiştir. O'na göre: 'Çalgılar, doğaçlamaya ve yaratıcılığa olanak tanımaktadır [3].

Çocukların, bireylerin; hareket oyunları, şarkı söyleme, vurmali çalgılar, drama ile müziksel yetenekleri geliştirilebilmektedir. Orff öğretisinin özelliği, bireyin özgürce hareket etmesini, doğaçlama yapmasını, kendini müzikle ifade etmesine olanak sağlamasıdır.

Her çocuk kendine ait ritim yaratır bununla kendini ifade eder sonra ses ögesi gelir. Ses en doğal çalgı aracıdır. Sesiyle taklitler yapar, oyunlar oynar. Özellikle çocuklar içinde yaşadıkları düşsel dünyayı oyunlarla dışa vururlar. Bu da müziksel anlatımın müzik eğitiminde oyunla birlikte kullanılmasının önemini ortaya çıkarmaktadır. Orff öğretisinde dil ögesi, ritmik heceleri tekrar etmede, ritmik eşlikle söylenen kelimeleri bireyin aynen tekrar etmesinde önemlidir.

Orff öğretisinde drama, düşünceyi beden diliyle sunumudur. Drama çalışmasıyla birey; gurup üyelerine saygılı olmayı, özgür olmayı, yaratıcılığını ön plana çıkarmayı, neleri yapıp neleri yapamadığını öğrenmiş olabilmektedir. Doğaçlama ile sosyalleşir, güveni artar, sevgi dolu olur, ritmik, estetik hareketlerle kendini geliştirir. Doğaçlama, Orff öğretisinde çalgılarla yapılmaktadır. Böylece birey, kendini müziğe vererek kendini ifade etme fırsatı elde eder.

3. Orff yöntemi üzerine yapılan çalışmalar

Yaprak “Geleneksel müzik eğitimi metotlarına alternatifler” konulu yazısında; çeşitli müzik eğitimi yaklaşımlarından olan Emine Jacques-Dalcroze, Carl Orff ve Zoltan Kodaly yöntemleri kişilerin aktif katılımına teşvik eden, ifade güçlerini ortaya çıkaran yaklaşımlar olduğundan bahsetmiştir [4]. Bu üç yaklaşım arasındaki farklılıklar ve benzerlikler ele alınmıştır

Ekici (1998) “Orff çalgıları ve müzik eğitiminde kullanım yöntemleri” konulu yüksek lisans tezinde Carl Orff’un müzik eğitim anlayışını, Orff çalgılarının kullanımlarının bireylerin gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini açıklamıştır [5].

Gürses (2005) “Müzik Eğitiminde mutlak yöntem olan Orff tekniği ile örnek ders etkinliği” konulu çalışmasında; müzik eğitiminde Orff yönteminin önemi ve Orff çalgıları hakkında bilgi vererek, Orff yönteminin çocuk üzerinde olumlu etki bıraktığını, müzikal yönden gelişiminin olumlu yönde etkilendiğini belirtmiştir [6].

Morgül (2003) “Müzik Eğitiminde güdülemenin önemi” konulu yazısında; öğrenciyi öğrenmeye güdülenici duruma getirmenin öğretmenin elinde olduğundan bahsetmiştir. Müzik derslerinde öğrenciyi güdülemede Orff çalgılarının önemini vurgulamıştır. “Orff çalgılarıyla çocuk, müzik aletini yaparak, yaşayarak çalmayı öğrenip kendilerini müzikle ifade etme fırsatları bulurlar” demiştir [7].

Akyol (2006) “5-6 yaş grubundaki çocukların yaratıcılıkları üzerinde Orff öğretisine dayalı müzik eğitiminin etkisinin incelenmesi” makale çalışmasında; 40 çocuk üzerinde tesadüfi olarak deney-kontrol grubuna ayırmıştır. Deney grubundaki çocuklara Orff öğretisine dayalı müzik eğitimi verilmiştir. Araştırmada “Torrance Yaratıcı Düşünme Testi” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların yaratıcılıklarının gelişiminde Orff öğretisine dayalı müzik eğitiminin etkisi belirlenmiştir [8].

4. Orff çalgıları

Çocukların, Orff çalgıları ile yaratıcılıklarının gelişimi sağlanılır. Orff çalgıları; çelik üçgen, kastanyet, zil, tef, marakas, timpani, ksilifon, metalofon, ritim çubuklarıdır. Bu çalgılar ile çocuklar müziği daha iyi eğlenebilecekleri koşullarda yerine getirmiş olurlar. Çünkü çocuklar bu çalgılara rahatlıkla dokunabilir, vurabilir, sallayabilir. Çocuklar, Orff çalgılarını kullanarak kendi kendilerine yaparak, yaşayarak öğrenirler. Orff yöntemi ile birlikte müzik yapma sorumlulukları da artar. Müzik ortamında hayal dünyaları da gelişerek, kendilerini ifade etme fırsatı bulurlar. Şarkılara çocuklar genellikle Orff çalgıları ile eşlik ederler. Bu çalgıları kullanarak özgürce hareket edip, kişisel gelişimleri hızlanır.

Orff; ağaç tuşlu ve metal tuşlu vurmali ezgisel çalgıları tampere sistemine göre yeniden düzenleyip, ses alanlarını belirlemiştir [9]. Ses renkleri hem diğer çalgılardan farklıdır hem de çalma tekniğinin farklılığından dolayı müzik öğretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalgılar 4 – 5 yaş gurubu çocukların bile çalabileceği çalma kolaylığına sahip olması (çocuğun yeteneğine göre) ile hemen çalabilmeleri, bildikleri melodiyi çalgıda bulmaya çalışmaları, tınların dikkat çekici olması, yaratıcılıklarının gelişmesinde rol oynamaktadır. Bu çalgıların ortak özelliği kolay çalınıyor olması, eşlik yapmaya uygun olması, yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik ve her yaşa uygun olmaları, akorda gerek olmamasıdır.

Orff yöntemi, müziği öğrenme ve öğretme metodudur. Bireye, çocuklara ayrıcalık yapmadan onların yeteneklerine göre enstrüman vererek öğrenmelerini, müzikten zevk almalarını sağlar. Orff, “Başlangıçtan itibaren çocuklar çalışmayı sevmezler. Oyun oynamayı ise çok severler ve onların ilgilerini çektiğimiz an, öğrenmelerinin daha da kolaylaşacağını göreceksiniz” demiştir [9]. Orff öğrenme metodunda öğrencinin öğrenmeye istekli olabilmesinde öğretmene büyük görev düşer. Öğretmen derse sınıfın tamamen katılımını sağlayabilmeli, onları güdüleyebilmelidir. Zaten özellikle küçük yaştaki çocukların güdülenmeye ihtiyaçları çok fazladır. Onların ilgilerini taklit yaparak, oyunlar oynatarak sağlayabiliriz.

5. Müzik eğitiminde orff yönteminin uygulanması

Bu yöntem; ritim ve doğaçlamaya dayanan deneyimsel yöntemdir ve çocukların hiplama, zıplama, koşma ve sallanma vb. onların doğal buldukları ritimler üzerine kurulmuştur. Şarkılarla yaratıcılıklarını kullanarak, doğaçlamayla vücut hareketleriyle dans etmektedir. Böylece kendilerine güvenleri artmaktadır. Bu yöntemin en önemli özelliği, çocukların ilgisini çekmesidir. Çocuklar oynayarak, hareket ederek, şarkı söyleyerek yaratıcı etkinliklerde bulunurlar. Onlara yol gösterme tercih edilir. Öğretme tercih edilmez. Bu yöntemde ilk olarak duyduklarını, hissettiklerini bireysel olarak, sonra ise toplu olarak ifade ederler. Bu da bireyin kendine olan özgüvenini kazandırır.

Geleneksel müzik öğretiminin yapıldığı sınıflarda öğrenciler genel olarak sıralarda hareketsiz oturmakta, öğretmen anlatım yapmaktadır. Öğrenciler pasif alıcıdır, çalgılarda çeşitlilik azdır. Geleneksel müzik öğretiminde bilgidan müziğe gidilir. Oysa ki müzik öğretiminde kullanılan aktif öğrenme yöntemlerinden biri olan Orff yöntemiyle; bireyler etkileşim içindedirler, öğretmen rehberlik etmektedir, öğrenci araştıran, keşfeden, öğrenmeye uğraş veren durumundadır. Beden dili ritmik eşlikte önemli yer tutar. Bunun için doğaçlamaya, oyunlara yer verilir ve yaratıcılığın geliştirilmesi ön plandadır.

Orff öğretiminde birey yaparak, yaşayarak öğrenir, fikirler üretir, sorunlara çözüm bulmayı düşünür, öğretmen rehber edici konumdadır, yanlış yapmaktan korkmaması gerektiğini vurgular. Orff çalgıları özellikle 4-5 yaş grubu çocukların rahatlıkla çalabilecekleri kolaylığa sahiptir. Orff yöntemini uygulama esnasında; ilk olarak, Orff çalgılarını öğretmen sınıfa dağıtık olarak yerleştirir. Çocuklara yapacakları çalışma anlatılır. Piyanonun başında duran öğretmenin anlattığı hikaye anında, hikayede geçen canlandırılması gerekli durum için çocuklardan birine o sesi çıkarabilecek Orff çalgılardan birinin yanına gitmesi istenir. Çocuk bu durumda o sesi verebileceğini

düşündüğü, hayal ettiği Orff çalgısının yanına gider. Diğer çocuklar ise arkadaşını dikkatli bir şekilde izlerler. Sözelimi bu çalgılarla; hikayede olan yağmur sesini, çocuğun birden koşarken yavaşlamasını göstermesi vb. olabilir.

Müzik öğretiminde, Orff yöntemi kadar mevcut olan diğer öğretim yöntemleri de önemli bir yere sahiptir. Bu yöntemler bireyin bilgiyi kendisinin keşfetmesine, değişik çalgılarla birlikte vücut dilinin kullanılmasına olanak vererek öğrenilenleri kalıcı hale getirmeye, daha zevkli ve eğlenceli ders ortamları oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Müzik Eğitimi bu yöntemleri iyi bilmeleri ve kullanmaları durumunda hem bireyin daha kalıcı öğrenmesini sağlayabilirler hem de müzik derslerini zevkli hale getirebilirler.

Kaynaklar

- [1] Uçan, A., “Müzik Eğitimi (Temel Kavramlar – İlkeler - Yaklaşımlar)”, Ankara, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, s: 24-25 (1994).
- [2] <http://www.aosa2.org/> (02.10.2006).
- [3] <http://www.orffcanada.ca> (02.10.2006).
- [4] Yaprak, E. “Geleneksel Müzik Eğitimi Metotlarına Alternatifler”, **Orff Merkezi İnfö Dergisi**, Sayı:7, (www.rehabilitasyon.com/index.php?act=showarticles&cid=96&act2=read&aid=467) (02.10.2006).
- [5] Ekici, T., “Orff çalgıları ve müzik eğitiminde kullanım yöntemleri”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir (1998).
- [6] www.erg.sabanciuniv.edu/iok2005/bildiriler/zeynep-gurses.doc (02.10.2006).
- [7] Morgül, M., “Müzik Eğitiminde Güdülemenin Önemi” , **Bilim ve Akıl Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Sayı:41, (2003).
- [8] Akyol, A. S., “5-6 yaş grubundaki çocukların yaratıcılıkları üzerinde orff öğretisine dayalı müzik eğitiminin etkisinin incelenmesi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 5: 16-19, (2006).
- [9] <http://www.keyofz.com>(02.10.2006).